

ÅSIKTER OCH VERKLIGHET

**Hur behandlas personer med funktionshinder?
Undersökning och förklaringar**

lättläst

**Detta är en lättläst
sammanfattning av
SOU 1998:16,
När åsikter blir handling**

KUNGL.
BIBLIOTEKET
STOCKHOLM

B: SOU
1998:16
Lättläst
Sammanfattning

Omslag: Attack av Daniel Kaller.
Bilden finns hos *INUTI*.
På *INUTI* jobbar man utifrån att bilder
kan öka förståelsen för att vi är olika.

Denna skrift kan beställas från

Fritzes Kundtjänst
106 47 Stockholm
Telefon 08-690 90 90
Telefax 08-690 91 91
E-post fritzes.order@liber.se

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst.
För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes,
Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets
förvaltningskontor.

Rapporten har bearbetats till lättläst
av Kitte Arvidsson, Centrum för lättläst.

NORSTEDTS TRYCKERI AB
Stockholm 1998

Det här är en sammanfattning av SOU 1998:16

I januari 1997 bestämde regeringen att undersöka hur myndigheter och människor uppträder mot personer med funktionshinder. Utredningen heter *Bemötande av personer med funktionshinder*. Det här är en första rapport. Den beskriver hur man ska jobba med undersökningen. Den berättar om forskning i ämnet. Den här rapporten är omskriven till lättläst. Det allra viktigaste finns med. Den är skriven utan krångliga och svåra ord.

Bengt Lindqvist ska leda undersökningen. Flera personer med kunskaper om samhället och funktionshinder ska hjälpa honom. Det är personer från handikappförbund, från facket, från skolan, från vården, från landsting, kommuner och Socialstyrelsen.

Så här ska jag arbeta

Regeringen har bett mig, Bengt Lindqvist, att undersöka hur myndigheter och andra behandlar och uppträder mot personer med funktionshinder. Jag ska förklara varför de blir behandlade på det ena eller andra sättet. Sedan kan jag föreslå förändringar som kan göra det bättre.

Jag har först gått igenom den forskning som finns om hur personer med funktionshinder behandlas. Sådan forskning har funnits i många år, men det behövdes en sammanfattning för att jag ska kunna fortsätta min undersökning.

Dimitris Michailakis har gjort sammanfattningen.
Han har läst böcker, rapporter
och tidningsartiklar från Sverige, Norden
och några andra länder.

Personer med funktionshinder berättar själva

Under hösten 1997 har jag framför allt
lyssnat på upplevelser
från personer med funktionshinder.
Jag har fått många brev från dem
där de berättar om hur de blivit behandlade.
Jag har bjudit in alla handikappförbund till en grupp
som kan ge sina synpunkter på min undersökning.
En rapport ska göras där personer med funktionshinder
svarar på frågor om hur de tycker att de blir behandlade.
Jag har också bitt handikappförbund
att fundera på vad man kan göra
för att personer med funktionshinder ska bli bättre behandlade.

Många tycker att de behandlas dåligt

Nu börjar jag förstå hur det är i verkligheten.
Många personer med funktionshinder tycker
att de behandlas sämre än andra
trots att regering och riksdag säger
att alla ska behandlas lika.
Myndigheter samarbetar dåligt
så personer med funktionshinder måste be om hjälp av flera olika.
Ofta vill ingen myndighet ta ansvar.
Vi måste säga nej till ett sådant sätt att arbeta.

Många personer med funktionshinder berättar
att ingen tror på dem.
De som bestämmer verkar rädsla och okunniga.
Det saknas pengar.
Informationen är dålig om vilka rättigheter
personer med funktionshinder har och vad man kan göra.
Jag tycker det verkar bli allt mer vanligt
att de som bestämmer börjar med att säga nej.

De som sökt om hjälp och service
måste stå på sig och överklaga.
De måste mer och mer kunna tala för sig.
De måste själva veta vem
som är rätt person att prata med och
de måste själva veta om sina rättigheter.
I vår kommer jag att berätta om detta
och förklara varför personer med funktionshinder
blir behandlade på det sätt de själva beskriver.

Varför uppträder personal som de gör?

Det är viktigt att beskriva
hur personal och de som jobbar på myndigheterna
själva tycker att de uppträder.
Jag tror att deras uppträdande beror mycket på
vad de har för värderingar,
vilka kunskaper de har
och hur det är på deras arbetsplats.
Därför har de fått frågor om sådant att svara på.
Personal på socialbyråer,
på vårdcentraler och sjukhus,
på försäkringskassor och i skolor ska svara på frågorna.
Frågorna ska ge svar på varför man uppträder på ett visst sätt.
Kan det vara vilken utbildning man fått,
vilken chef man har, hur man jobbar tillsammans?
Den här undersökningen ska vara klar i juni 1998.

Många ska diskutera

FNs standardregler säger att personer med funktionshinder
ska kunna använda allt som finns för andra.
Hus och gator ska byggas
så att även de kan bo och leva med andra.
Annars behandlas personer med funktionshinder sämre
och de får sämre liv.
Jag ska undersöka hur vi följer de reglerna.
Jag ska ordna konferenser och möten
så att många kan diskutera de här problemen.
Tidningar och TV ska skriva och berätta

så att alla i landet börjar tänka på
hur personer med funktionshinder behandlas.
Det tycker jag är mycket viktigt.

Hösten 98 kan jag ge förslag

Hösten 1998 kommer jag
kunna förstå hur personer med funktionshinder
blir behandlade.
Vilken respekt man visar dem.
Om de kan välja själva.
Vilken information de får.
Jag kommer också att veta varför personal
uppträder som de gör.
Om det beror på chefen, utbildning,
kunskaper, hur man jobbar tillsammans.
Då kan jag dra slutsatser och ge förslag
på sådant som kan göras bättre.

FORSKNING

Här är en sammanfattning av forskning
om hur personer med funktionshinder har behandlats
och om vad människor tycker och tänker om funktionshinder.

När man ser hur människor uppträder mot personer med funktionshinder
förstår man ofta vad de egentligen tycker och tänker.
Många tror att människor kommer att uppträda annorlunda
om man kan ändra på deras åsikter och känslor.
Andra tror inte att det är så.
De tror att det beror mer på hur samhället är
och hur vi lever.

Det finns också de som tror
att vi uppträder som vi gör
för att vi är rädda för sådant vi inte känner till
och sådant som är annorlunda.

Det har forskats väldigt litet om hur politiker, tjänstemän, personal i sjukvården och på socialbyrån uppträder mot personer med funktionshinder.

Nuförtiden tycker man att det viktigaste är hur allt ordnas i samhället.

Om samhället är dåligt ordnat

blir många mer handikappade än de skulle behöva vara.

Nu tycker man inte att personens handikapp är det viktigaste utan hur den personen kan leva och klara sig.

Man borde därför forska mer om dem

som hjälper personer med funktionshinder.

Vad tycker och känner de?

Hur uppträder de?

En annan forskare säger att det också är viktigt att tänka på att även personer med funktionshinder själva har ett ansvar.

Man kan själv påverka andra människor och hur de uppför sig.

Olika funktionshinder behandlas på olika sätt

Det finns väldigt litet forskning om hur personer med funktionshinder själva upplever att de blir behandlade.

Många har trott att människor har olika åsikter om olika funktionshinder.

De säger att människor visar mer respekt för blinda än för personer med utvecklingsstörning.

Men andra säger att det inte alls är så.

Människor är osäkra och oroliga när de träffar personer med funktionshinder.

De gör det samma vilket funktionshinder det är.

Det finns också de som säger

att många vill väldigt gärna att personer med funktionshinder ska ha lika stora rättigheter som andra,

men när de själva möter personer med funktionshinder

visar de inte alls den respekt de tycker att andra ska visa.

Det kan vara lärare, grannar, arbetsgivare.

Det har visat sig att många visar dålig respekt och behandlar hörselskadade illa.
Det gäller också barn med hörapparat.
Blinda människor behandlas mycket bättre.
Dem tycker man synd om och vill hjälpa.
Personer med utvecklingsstörning behandlas ofta dåligt.
Många inbillar sig fel saker om dem.

Kvinnor med funktionshinder

Det finns nästan ingen forskning alls om kvinnor med funktionshinder.
Man tänker mest på själva funktionshindret inte på att det är något särskilt med att vara kvinna.
Det lilla man har undersökt visar att man visar dålig respekt för kvinnor med funktionshinder och att man inte tror att de kan något.

Personal, lärare och grannar Vad tycker de?

Det har visat sig på senare år att personal på till exempel arbetsplatser ofta är intresserade och vänliga när de arbetar ihop med personer med funktionshinder.
Det gäller till exempel chefer på företag.

Lärare har olika åsikter och känslor när de har elever både med och utan funktionshinder i samma klass.
Ofta beror det på vilket funktionshinder eleven har och hur mycket hjälp eleven kan behöva.
En del forskning säger att lärare är mer vänligt inställda och intresserade om de har särskild utbildning om hur man undervisar elever som behöver extra hjälp.

När vårdhemmen stängdes flyttade personer med utvecklingsstörning till lägenheter och villor.
Man har undersökt vad deras grannar tyckte.
Det har visat sig vara väldigt olika.

Ibland har grannarna bråkat och varit emot de nya hyresgästerna.

Ibland har det varit tvärtom.

Människor som bor nära personer med utvecklingsstörning har lärt sig att förstå funktionshinder bättre och är vänligare mot dem än andra.

Barn lär sig av andra barn

Man brukar säga att barn lär sig att tycka och tänka av de vuxna.

Men forskare säger nu att barn mer lär sig av andra barn.

Barn med utvecklingsstörning får ofta inte vara med och leka med de andra barnen fast de är på samma plats.

De blir ensamma och behandlas dåligt av andra barn redan när de är små.

De utvecklingsstörda barnen känner sig då svaga och tror inte på sig själva.

Det räcker inte med att informera.

Man måste ändra på hur människor lever tillsammans.

Konstiga regler och rädsla

Det finns många förklaringar till varför människor inte vill förstå hur personer med funktionshinder har det.

En del säger att konstiga och krångliga regler gör att personal som träffar personer med funktionshinder ofta har svårt att förstå vad de behöver och hur man kan hjälpa dem.

De har inte heller de kunskaper om funktionshinder som behövs.

Andra säger att det beror på att människor är rädda för sådant som är främmande.

Man vill göra det svåra enkelt och inte behöva tänka på sådant som kan vara obehagligt.

Det kan också vara så att människor inte vill se

varje människa för sig utan gärna
klumpar ihop dem i grupper.
Man tror att alla blinda är likadana.

Det är viktigt vad man säger

Det kan vara viktigt att välja ord
som visar respekt för personer med funktionshinder.
Ordet handikappad kan ibland
låta som om man är svag och inte har något att säga till om.
Men man kan för den skull inte ändra på allt
bara genom att byta ord.

I TV och filmer

Man gjorde en undersökning i England
av TV-program och filmer med personer med funktionshinder.
Det visade sig att de som hade funktionshinder i filmerna
nästan alltid var svaga.
Man fick inte lära känna dem som människor.
De fick bara visa sitt funktionshinder
och det var nästan alltid ett stort problem.

Hur kan man ändra på människor?

De flesta forskare är överens om
att det är svårt att ändra på människors synsätt.
Man säger ofta att information och kunskap
kan förändra människor.
Man säger också att människor kan ändra sig
om de ofta träffar personer med funktionshinder.
Båda delarna är nog det bästa.

Men det måste vara roligt och intressant
för dem som ska samarbeta
med personer med funktionshinder.
De måste lära känna varandra.
Man ska inte vara tillsammans av plikt.

Men det finns också forskare som säger
att inget av det här är så viktigt.
Det allra viktigaste är hur personen med funktionshinder
själv är som människa.
Om man har lätt att umgås med folk,
tycker om sig själv och är trevlig
kan man leva tillsammans med andra som andra
även om man har ett funktionshinder.

Bara elände

Varför tänker vi och tycker som vi gör
om funktionshinder?
I många år har man bara tänkt på problem och elände
när det gäller personer med funktionshinder.
De har varit ensamma och de behöver hjälp.

Många blir besvikna

Många lagar och regler säger att
personer med funktionshinder ska leva
som andra och ha samma rättigheter.
Men ofta blir det inte så.
Många med funktionshinder blir besvikna
när de blir dåligt behandlade
och känner sig utanför.

På arbetsplatser

Vi borde forska mer om hur
människor uppträder mot personer med funktionshinder
på arbetsplatser.
På en arbetsplats vet man vad man ska göra,
man har kunskaper.
Där kan arbetare umgås naturligt med
arbetskamrater med funktionshinder.
Tyvärr är det väldigt få personer med funktionshinder
som jobbar på vanliga arbetsplatser.

Människor runtomkring är det stora problemet

Forskningen har visat att en person med funktionshinder inte passar in utan känner sig utanför.

Det svåraste är inte själva funktionshindret utan människorna som inte förstår och som uppträder dåligt.

Många har fördomar.

De inbillar sig saker som inte är sanna.

Kanske har de sett något på gatan.

Kanske har de läst något i tidningen eller sett på en film.

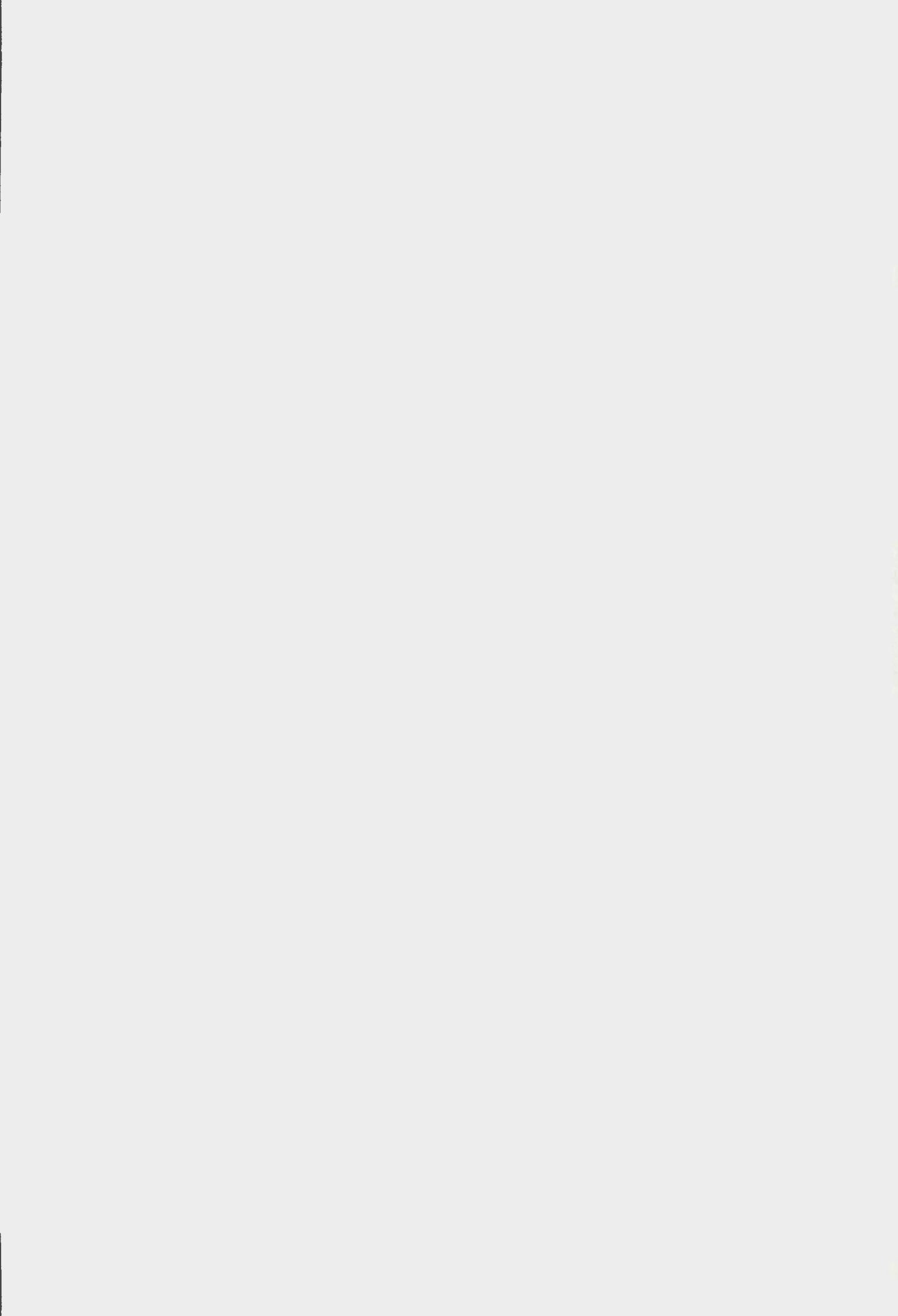
Då tror de att det alltid är så.

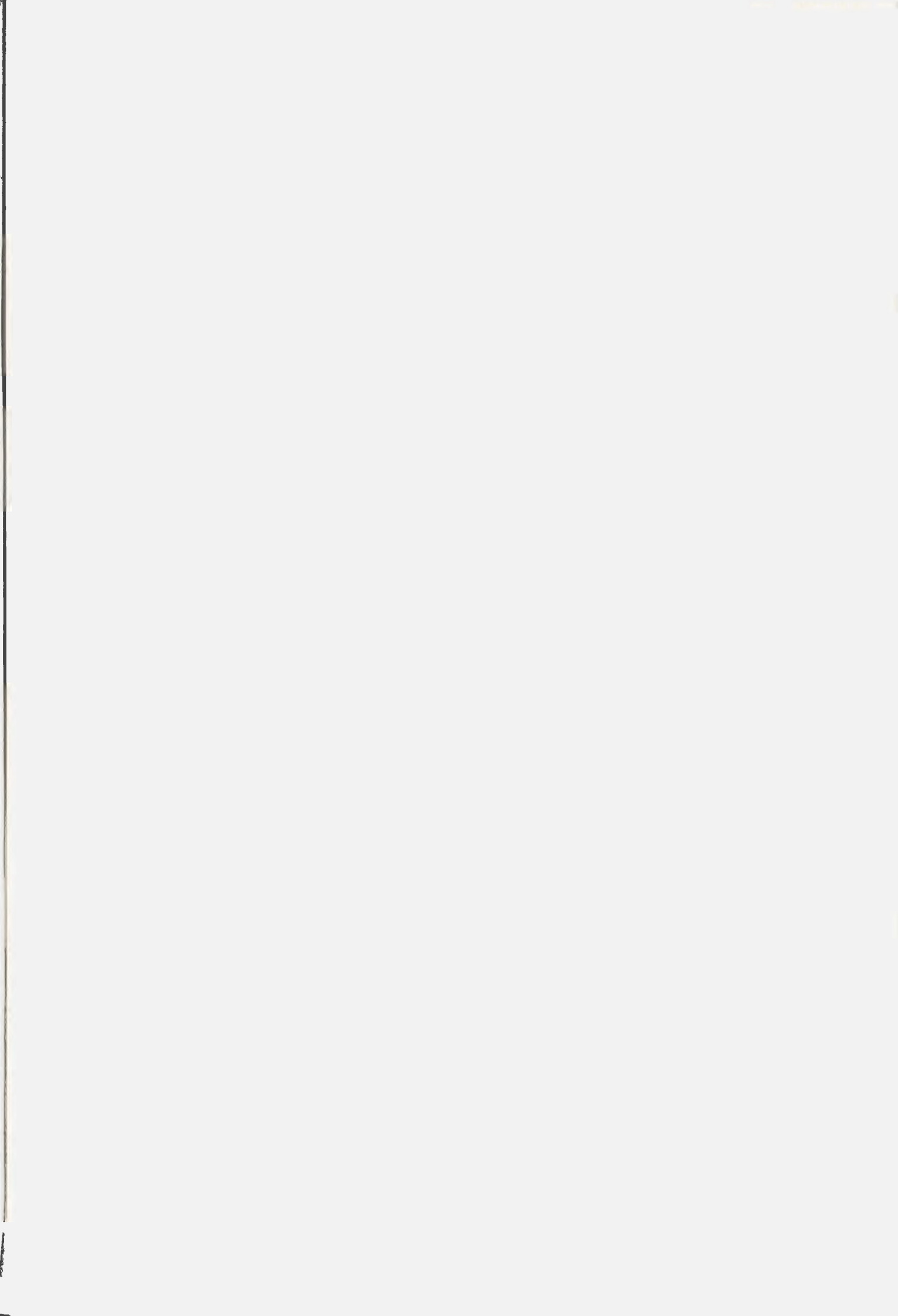
Människor med och utan funktionshinder borde träffas oftare på ett naturligt sätt.

Det kan vara i skolan, på arbetsplatsen, som grannar.

Då förstår man att det man inbillade sig inte var sant.

FRITZES
OFFENTLIGA
PUBLIKATIONER

POSTADRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-690 91 91. TELEFON: 08-690 91 90
E-POST: fritzes.order@liber.se
FRITZES INTERNETBOKHANDEL: www.fritzes.se

ISBN 91-38-20857-1
ISSN 0375-250X